

Høyest innvandrерandel i Oslo, men større segregasjon i danske byer

At innvandrere isolerer seg i egne bostedsområder, oppfattes av mange som en spire til problemer. En noenlunde blandet bosetting ses som en forutsetning for og et tegn på integrering. I denne artikkelen ser vi på tendensen til at innvandrere bor atskilt fra den øvrige befolkningen i Norge og i Danmark. Trass i mange likheter har Danmark flere byer med konsentrert innvandrerbosetting enn Norge.

Danske økonomer og samfunnsvitere i Rockwool Fondens Forskningsenhet¹ har nylig kommet med en bok som belyser forekomsten av bostedssegregasjon etter sosiale, økonomiske og etniske skillelinjer i Danmark (Damm, Schultz-Nielsen og Tranæs 2006). Spørsmålene som reises i boken, er i hvilken grad landets innbyggere bosetter seg atskilt fra hverandre etter utdanningsnivå, inntektsnivå, mottak av sosiale stønader og ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. Det reises også spørsmål om virkningen av at innvandrere bor tett sammen. Spørsmålene søkes besvart ved hjelp av kvantitative metoder og registerdata fra Danmarks Statistikk.

Svein Blom

Etnisk segregasjon er sterkest

Undersøkelsen finner at den beskjedne tendensen til at personer med forskjellig utdanningsnivå bor atskilt, har gått noe ned, samtidig som utdanningsnivået i befolkningen har økt. Motsatt finner studien en ørliten økning i tendensen til at personer med lave inntekter bor nær hverandre, men heller ikke denne tendensen er særlig sterk. Det samme kan sies om mottakere av trygd og andre sosiale ytelser. Deres tilbøyelighet til å være bosatt i samme områder som andre overføringsmottakere var i utgangspunktet svak og har bare blitt marginalt sterkere fra 1986 til 2004. Ikke-vestlige innvandrere har en langt sterkere tendens til å bo atskilt fra andre samfunnsborgere enn øvrige undersøkte grupper, selv om tendensen har svekket seg noe over tid. Samtidig har andelen ikke-vestlige innvandrere blitt nesten firedoblet i den aktuelle perioden.

Når det gjelder effekten av at innvandrere bor i samme områder (her: samme kommuner), finner forskerne at geografisk nærhet til landsmenn gir økt sjanse til å komme i arbeid, mens nærhet til ikke-vestlige innvandrere gjør det noe vanskeligere å komme i arbeid. Antakelsen er at nærkontakt med landsmenn gir adgang til et nettverk som kan hjelpe nykommere til å få arbeid, mens nærhet til ikke-vestlige innvandrere i sin alminnelighet reduserer sjansen for tilfeldige møter med dansker, samtidig som ikke-vestlige innvandrere ikke oppbeholder noe felles, solidarisk nettverk som forvalter kjennskap til jobber og annen sosial kapital.

Vi vil i denne artikkelen beskrive nærmere de danske funnene når det gjelder tendensen til etnisk bostedssegregasjon. Hensikten er å bruke disse resultatene som et speil for norske resultater som kan sammenliknes med de danske. På denne måten kan vi danne oss en oppfatning av hvordan ikke-vestlige

Svein Blom er forsker i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for leveårsstatistikk (svein.blom@ssb.no).

Boks 1. Norske og danske definisjoner

Norske definisjoner

Førstegenerasjonsinnvandrere: *Utenlandsfødte personer med to utenlandsfødte foreldre (og fire utenlandsfødte besteforeldre).*

Etterkommere: *Norskfødte personer med to utenlandsfødte foreldre (og fire utenlandsfødte besteforeldre).*

Nordmenn: *Befolkningen i Norge utenom innvandrerbefolkningen. Personer med en eller to norskfødte foreldre.*

Vestlige land: *Omfatter Norden, øvrige Vest-Europa unntatt Tyrkia, Nord-Amerika og Oseania.*

Ikke-vestlige land: *Omfatter Øst-Europa (før «jernetpjets» fall), Asia (inkludert Tyrkia), Afrika, Asia og Sør- og Mellom-Amerika.*

Danske definisjoner

Innvandrere: *Personer født i utlandet av foreldre som begge er utenlandske statsborgere eller født i utlandet.*

Etterkommere: *Personer født i Danmark av to foreldre hvorav ingen er dansk statsborger født i Danmark.*

Dansker: *Befolkningen i Danmark utenom innvandrerbefolkningen.*

Vestlige land: *Omfatter de 25 EU-land og Island, Norge, Andorra, Liechtenstein, Monaco, San Marino, Sveits, Vatikanstaten, Canada, USA, Australia og New Zealand.*

Ikke-vestlige land: *Alle land som ikke betegnes som vestlige.*

innvandrere tenderer til å «klumpe» seg sammen i bestemte byområder i Norge i forhold til i Danmark.

Samme innvandrerddefinisjoner

Danmark har en definisjon av innvandrere og etterkommere som ligger nær opp til den norske (se boks 1). I nevnte bok benyttes betegnelsen «indvandrer» også om førstegenerasjonsinnvandrere og etterkommere samlet, en praksis vi også benytter i Norge. Til forskjell fra danskene trekker vi imidlertid ikke inn statsborgerskap i definisjonen. Dermed oppstår det heller ikke behov for å omklassifisere personer som følger av at noen skifter statsborgerskap.

I mangel av noe bedre omtaler vi resten av befolkningen utenom vestlige og ikke-vestlige innvandrere som «ikke-innvandrere», «majoritetsbefolkningen» eller rett og slett «nordmenn». Betegnelsen er ikke ment å bestride naturaliserte innvandrere og etterkommeres eventuelle ønske om å kalle seg norske. Tilsvarende kaller de danske forskerne resten av sin befolkning for «dansker».

Segregasjon kan defineres som romlig atskillelse av kategorier av mennesker. Kvantitative mål på graden av segregasjon innenfor et område, for eksempel en by eller et land, forutsetter at byen eller landet er oppdelt i et antall underområder. Da kan man avgjøre om fordelingen av to kategorier mennesker innenfor området er forskjellig, for eksempel om sosialhjelpsmottakere bor atskilt fra dem som ikke mottar sosiale stønader.

Danskene har gjennomført en ambisiøs inndeling av landet i boligområder (det vil si underområder) basert på en sammenføyning av såkalte hektarceller, det vil si områder på 100 x 100 kvadratmeter definert i Det danske kvadratnett. Et dataprogram har valgt ut hvilke celler som skal føyes sammen ut fra et sett definerte kriterier (se boks 2). Segregasjonsmålingen for hovedstaden og de øvrige norske byene benytter derimot de offisielle *grunnkretsene* som landet er inndelt i. De norske grunnkretsene i bystrøk omfatter et antall personer i noenlunde samme størrelsesorden som de danske boligområdene, med mulig unntak for Oslo. Kretsene er ikke på samme måte som de danske områdene skreddersydd for å fange opp segregasjon, men bør likevel være egnet til et slikt formål.

To segregasjonsmål

Som segregasjonsmål benyttes to forskjellige indekser, ulikhetsindeks (dissimilaritetsindeks eller D-indeks) og isolasjonsindeks (I-indeks eller P*) (jf.

Boks 2. Geografisk inndeling i Danmark og Norge**Danmark**

Kriteriene som ligger til grunn for den danske inndelingen i boligområder er følgende: Hvert område skal omfatte minst 150 husstander, ikke endres over tid, avgrenses av eventuelle fysiske barrierer (fjorder, fjell, veier og så videre), bestå av celler som ligger inntil hverandre, være tilnærmet homogene med hensyn til boligenes eieforhold og type, ha en kompakt form og være noenlunde innbyrdes like i størrelse. Det gjennomsnittlige antall husstander i det enkelte boligområde på landsbasis var 227 i 1985 og 264 i 2004, hvilket tilsvarte om lag 540 personer i 1985 og 570 personer i 2004. Den gjennomsnittlige størrelsen på boligområdene i København, Århus, Odense og Ålborg var henholdsvis 490, 540, 510 og 500 personer per 1.1.2004.

Norge

Oslo har fra og med 1997 552 grunnkretser eller roder innenfor sine grenser. I gjennomsnitt var det om lag 960 personer per grunnkrets i Oslo per 1.1.2005. Tilsvarende tall for Bergen, Trondheim og Stavanger var henholdsvis 680, 370 og 530 personer. I alt er det i underkant av 14 000 grunnkretser i landet med gjennomsnittlig 330 personer i hver.

boks 3). I flere tidligere arbeider i Statistisk sentralbyrå er graden av etnisk segregasjon i Oslo blitt angitt ved hjelp av D-indeks (Blom 1995, 2001, 2002), men da med utgangspunkt i de 27 bydelene (inkludert Sentrum og Marka) som byen var delt i fra 1988 til utgangen av 2003. Indeksverdiene påvirkes imidlertid av størrelsen på underområdene. Når en grov inndeling i bydeler benyttes, elimineres muligheten til å fange opp forskjeller i bosettingsmønsteret innad i bydelene. Ved i stedet å benytte grunnkrets som arealenhet oppdages den interne segregasjonen i bydelene, og indeksverdiene øker følgelig i størrelse.

Omtrent lik innvandrerandel ...

I mange henseende synes situasjonen i Danmark og Norge å ha klare likhetspunkter. Det gjelder for eksempel andelen innvandrere i de to landene. I Danmark økte andelen ikke-vestlige innvandrere fra 1,5 prosent i 1986 til 5,8 prosent i 2004 (per 1.1.).³ I Norge var tilsvarende tall 1,1 prosent i 1986 og 5,5 prosent i 2004 (per 1.1.). I 2006 hadde Norge så vidt passert Danmark med 6,1 prosent mot 6,0 prosent ikke-vestlige innvandrere på landsbasis (per 1.1.) (Statistisk sentralbyrå 2006: tabell 7, Danmarks Statistikk 2006: tabellene 21 og 15).

Beregninger av tendensen til etnisk særboenhet ved hjelp av segregasjonsmålene D-indeks og isolasjonsindeks foreligger ikke for Norge på landsbasis. Det nærmeste man kommer, er en beregning av D-indeksen for landets storbyregioner per 1.1.1991 og 1.1.2001 presentert i et forarbeid til den norske Storbymeldingen (St.meld. nr. 31, 2002-2003) (Pettersen 2003). Disse tallene gjengis her i tabell 1. I-indeksen ble ikke beregnet i den nevnte utredningen, men er beregnet i ettertid av oss på basis av samme grunnlagsmateriale. Merk at andelen ikke-vestlige innvandrere i norske *storbyregioner* er noe høyere enn i Norge som helhet.

... men større segregasjon i Danmark?

Tabell 1 viser at om lag 40 prosent i 1991 og 38 prosent i 2001 av de ikke-vestlige innvandrerne i norske storbyregioner ville måtte flytte til andre områder i storbyene for å være fordelt på samme måte som nordmenn over et antall underområder (ca. 300). Dette er en mye lavere andel enn hva de danske beregningene viser. De danske D-indeksverdiene ligger nærmere 20 prosentpoeng høyere på landsbasis enn de norske. Den norske D-indeksen viser en synkende tendens over tid på samme måte som den danske. Forklaringen på nedgangen er trolig den samme som for Danmark at bosettingen av

Boks 3. Segregasjonsindekser

D-indeks kan tolkes som andelen av befolkningsgruppen X (minoritetsgruppen) som må flytte for å være fordelt over et antall underområder på samme måte som befolkningsgruppen Y (referansegruppen). I vårt tilfelle uttrykker indeksen andelen av ikke-vestlige innvandrere som må flytte til en annen grunnkrets for å være fordelt på samme måte som ikke-innvandrere (nordmenn). Å være «fordelt på samme måte som» betyr at befolkningenes andel i det enkelte underområde er lik. I det tilfelle er D-indeksen 0. Hvis befolkningene ikke har noen felles underområder, er D-indeksen 1. Indeksverdiene multipliseres gjerne med 100 for å tilsvare prosenter. Det er vanlig å betrakte D-indeksverdier under 30 som lave, mellom 30 og 60 som moderate, og over 60 som høye (Massey og Denton 1989).

I-indeks (isolasjonsindeks) kan tolkes som sannsynligheten for at en tilfeldig valgt person i minoritetsgruppe X skal møte en annen person fra samme befolkningsgruppe i sitt underområde. Alternativt formulert er det den gjennomsnittlige andelen av minoritetsgruppe X av befolkningen i underområde i, vektet med underområdets andel av X. Jo større del minoritetsgruppen X utgjør av befolkningen i byen, og jo mer X bor konsentrert i et fåtall underområder, desto større blir I-indeksen. I-indeksen varierer mellom 0 og 1. Indeksverdiene multipliseres gjerne med 100 for å tilsvare andeler i prosent.

Mens *D-indeksen* er «ufølsom» for størrelsesforholdet mellom befolkningsgruppene og bare uttrykker forskjellen i bosettingsmønsteret mellom dem, er *I-indeksen* «følsom» for hvilken andel befolkningsgruppen X utgjør av den samlede befolkningen i byen.²

Tabell 1. Ikke-vestlige innvandrere bosatt i Norges storbyregioner i 1991 og 2001 og i Danmark i 1986 og 2004. Andel av befolkningen og segregasjonsindekser

År (per 1.1.)	Norges storbyregioner				Befolkningen (N)
	Andel (prosent)	Isolasjonsindeks ¹	D-indeks ¹		
1991	3,1	9,4	40,3		2 772 000
2001	5,6	17,1	37,6		3 037 000
Danmark					
År (per 1.1.)	Andel (prosent)	Isolasjonsindeks ²	D-indeks ²		Befolkningen (N)
1986	1,5	9,2	60,1		5 116 000
2004	5,8	23,4	54,1		5 398 000

¹Beregnet over ca. 300 underområder med gjennomsnittlig 10 000 personer i hver. Referansegruppe for D-indeks: ikke-innvandrere.

²Beregnet over ca. 9 400 underområder med rundt regnet 550 personer i hver. Referansegruppe for D-indeks: ikke-innvandrere.

Kilde: Pettersen 2003, Damm, Schultz-Nielsen og Tranæs 2006: figur 1.6 og s. 55f., Danmarks Statistikk 1986: tabell 24 og Danmarks Statistikk 2004: tabellene 44 og 46.

flyktninger i mange av landets kommuner (St.meld. nr.17 (2000-2001)) bidro til å øke spredningen av landets innvandrere. At nedgangen i segregasjonen likevel ikke er sterkere som følge av den styrte bosettingspolitikken, skyldes trolig at flyktningene i Norge er tilbøyelige til å flytte mot Østlandet og hovedstaden (Østby 2004, Forgaard 2005, Høydahl 2006; se også Forgaards artikkel i dette nummer av Samfunnsspeilet).

Betyr forskjellen i D-indeks mellom Danmark og Norge at ikke-vestlige innvandrere er sterkere bostedsmessig segregert i forhold til majoritetsbefolkningen i Danmark enn i Norge? Det er mulig; men de norske beregningene er foretatt med utgangspunkt i en langt mer grovmasket geografisk oppdeling av landet enn de danske. Underområdene som ble benyttet i de norske beregningene gjengitt i tabell 1, omfattet i underkant av 10 000 mennesker i 1991 og i overkant av 10 000 mennesker i 2001 i gjennomsnitt. På dansk side omfattet underområdene som nevnt i boks 2 om lag 540 personer i 1985 og 570 personer i 2004 i gjennomsnitt. En del av den registrerte forskjellen mellom de danske og de norske tallene skyldes nødvendigvis dette.

Tabell 1 viser også at den norske isolasjonsindeksen har verdier i samme størrelsesorden som den danske. Indeksen anslår ikke-vestlige innvandreres sjansje til å møte en annen ikke-vestlig innvandrere i eget nærområde (som for Norges del er ganske stort). I 2001 var denne sjansen på 17 prosent. Med en andel ikke-vestlige innvandrere i storbyregionene på 5,6 prosent er isolasjonsindeksen nærmere tre ganger så høy. Det illustrerer at ikke-vestlige innvandrere er langt mer tilgjengelig for hverandre ved måten de bosetter seg på enn deres andel tilsier.

Høyest innvanderandel i Oslo

Vi forflytter oss så til de to hovedstedene. De norske beregningene som følger i tabell 2 er foretatt på basis av inndelingen i grunnkretser. Det er relativt små områder på i underkant av 1 000 personer (jf. boks 2). Grunnlaget for å sammenlikne norske og danske resultater blir dermed langt bedre i de neste tabellene. Oslo er definert som Oslo kommune, mens København (egentlig Københavnsområdet eller Stor-København) defineres som København og Fredriksberg kommune i tillegg til de fleste andre kommuner eller deler av kommuner innenfor Københavns Amt og deler av to kommuner innenfor Roskilde Amt (for en oversikt, se Damm med flere 2006: appendiks-tabell 2.3).

Vi noterer først at andelen ikke-vestlige innvandrere er høyere i Oslo enn i København. I 2004 hadde for eksempel København 11,4 prosent ikke-vestlige innvandrere, mot Oslos 17,6 prosent (16,9 prosent i 2003). Enda om vi utvidet Oslo med Lørenskog og Bærum for å dekke samme flateinn-

Tabell 2. Ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo i årene 1988-2006 og i København i årene 1986-2004. Andel av befolkningen og segregasjonsindekser¹

År (per 1.1.)	Oslo			
	Andel (prosent)	Isolasjonsindeks	D-indeks	Befolkningen (N)
1988	6,5	13,0	38,5	452 000
1993	10,2	20,1	41,2	473 000
1998	13,0	25,7 (25,1 ²)	43,7 (42,7 ²)	500 000
2001 ³	15,7	29,0	43,7	512 000
2003	16,9	30,4	43,1	517 000
2005	18,2	32,3	43,1	530 000
2006	18,9	33,2	43,0	538 000
År (per 1.1.)	København (Stor-)			
	Andel (prosent)	Isolasjonsindeks	D-indeks	Befolkningen (N) ⁴
1986	3,8	11,6	47,6	1 120 000
1992	5,9	14,5	45,0	1 110 000
1998	9,0	24,4	49,8	1 138 000
2004	11,4	26,2	46,6	1 156 000

¹ Oslo er indeksene beregnet på basis av grunnkretser med et gjennomsnittlig antall personer per krets fra ca. 940 i 1988 til ca. 970 i 2006; i København er de beregnet over boligområder på rundt regnet 490 personer i 2004. Referansegruppen for D-indeks i begge landene er ikke-innvandrere.

² Beregnet på basis av 477 grunnkretser som i 1988 og 1993. For 1998 og senere år er antall grunnkretser utvidet til 552.

³ Per 3.11.2001 (tidspunktet for Folke- og bolig tellingen 2001).

⁴ Befolkningen er her eksklusiv vestlige innvandrere. Det gjør de oppgitte andelene noe for høye.

Kilde: Statistisk sentralbyrås befolkningsstatistikk og Damm, Schultz-Nielsen og Tranæs 2006: appendikstabell 2.1.

hold som Stor-København, ville andelen ikke-vestlige innvandrere i (Stor-) Oslo være høyere (15,4 prosent i 2004).

Isolasjonsindeksen er relativt lik i de to hovedstedene og stiger, som rimelig kan være, i takt med økningen i andelen ikke-vestlige innvandrere av byens befolkning. Ettersom andelen i utgangspunktet er noe lavere i København enn i Oslo, er isolasjonsindeksen for København også noe lavere enn for Oslo. Ikke-vestlige innvandrere synes for øvrig å være noe sterkere atskilt i egne områder i den danske hovedstaden enn i den norske. Det framgår av D-indeksen som gjennomgående ligger noe høyere i København, men som like fullt er på moderat nivå.

I Oslo viser D-indeksen tegn til å stige over tid innen den kulminerer rundt årtusenskiftet og deretter går noe tilbake. At D-indeksen ikke lenger synes å stige i Oslo (og heller ikke i København), er et faktum det er verdt å merke seg. Det er blant annet nedgangen i den relative andelen ikke-vestlige innvandrere i indre øst kombinert med oppgangen i den relative andelen av nordmenn i denne bydelsgruppen som bidrar til å bremse økningen i segregasjonen. Utviklingen i drabantbyene i Groruddalen virker imidlertid i motsatt retning.

De største byene utenom hovedstaden

I tabell 3 rettes blikket mot delområder i hovedstedene og mot de tre største byene i Norge og Danmark med over 100 000 innbyggere. At Oslos andel ikke-vestlige innvandrere er høyere enn Stor-Københavns, slår ut også på bydelsnivå. Hele fire av de 15 administrative bydelene i Oslo har en høyere andel ikke-vestlige innvandrere enn området innenfor Stor-København som har den høyeste innvandererandelen, Ishøj Strand By. Ishøj kommune med vel 20 000 innbyggere ligger ved kysten sørvest for København sentrum.

Norges to nest største byer, Bergen og Trondheim, har på den annen side en langt lavere andel ikke-vestlige innvandrere enn Danmarks to nest største byer, Århus og Odense. I Bergen og Trondheim er andelen ikke-vestlige innvandrere ikke mer enn vel 5 prosent, mot omtrent det dobbelte i Århus og Odense. Norges fjerde største by, Stavanger, har en andel ikke-vestlige innvandrere omtrent på nivå med Ålborg, Danmarks fjerde største by.

Andelen av byens ikke-vestlige innvandrere som ville måtte flytte for å være fordelt på samme måte som majoritetsbefolkningen, er likeledes langt større i Århus, Odense og Ålborg enn i Bergen, Trondheim og Stavanger. I

Tabell 3. Ikke-vestlige innvandrere bosatt i norske og danske byer med over 100 000 innbyggere, inkludert hovedstedene med utvalgte bydeler/områder, per 1.1.2005 (Norge) og 1.1.2004 (Danmark). Andel av befolkningen og segregasjonsindekser¹

By/bydel	Norge 1.1.2005				Befolkningen (N)
	Andel (prosent)	Isolasjonsindeks	D-indeks		
Oslo	18,2	32,3	43,1		530 000
- Søndre Nordstrand	37,4	45,1	29,7		33 500
- Alna	33,5	40,9	27,9		44 200
- Stovner	32,3	42,5	36,0		28 400
- Grorud	30,7	34,8	20,8		24 700
- Gamle Oslo	28,7	35,2	27,8		35 400
Bergen	5,6	12,0	35,8		239 000
Trondheim	5,0	12,1	42,2		156 000
Stavanger	7,2	10,5	28,3		114 000
		Danmark 1.1.2004			
By/område	Andel (prosent)	Isolasjonsindeks	D-indeks	Befolkningen (N) ²	
København (Stor-)	11,4	26,2	46,6	1 156 000	
- Ishøj Strand By	29,3	39,9	38,1	16 600	
- København N	23,2	41,3	48,0	66 200	
- Brøndby	21,1	39,3	52,2	30 000	
- København SV	20,7	26,4	30,7	15 500	
- Albertslund	19,2	35,8	47,0	26 800	
Århus	10,5	40,6	60,6	222 000	
Odense	9,8	39,8	61,9	151 000	
Ålborg	6,1	14,2	42,6	124 000	

¹ I de norske byene er indeksene beregnet på basis av grunnkretser med et gjennomsnittlig antall personer per krets på 960 personer i Oslo, 680 i Bergen, 530 i Stavanger og 370 i Trondheim. I de danske byene er de beregnet over boligområder på fra 490 personer i København til 540 personer i Århus. Referansegruppen for D-indeks i begge landene er ikke-innvandrere.

² Tallene for befolkningen er her eksklusiv vestlige innvandrere. Det gjør de oppgitte andelenene noe for høye.

Kilde: Statistisk sentralbyrås befolkningsstatistikk og Damm, Schultz-Nielsen og Tranæs 2006: appendikstabellene 2.1, 2.2 og 2.3.

Århus og Odense er denne andelen over 60 prosent, det vil si om lag 20 prosentpoeng høyere enn i Bergen og Trondheim. De danske byene har her en grad av etnisk segregasjon som etter anerkjente kriterier betegnes som «høy». Både fordi innvandrerbosettingen er skjevere og fordi innvandrerandelen i Århus og Odense er høyere enn i Bergen og Trondheim, er isolasjonsindeksen i disse to byene også langt høyere: rundt 40 poeng mot 12 poeng i Bergen og Trondheim. Ikke-vestlige innvandrere i Århus og Odense har med andre ord om lag 40 prosent sjanse for å treffe en annen ikke-vestlig innvandrer innenfor eget boområde. Det er på nivå med de tre mest innvandretette bydelene i Oslo, Søndre Nordstrand, Alna og Stovner, enda innvandrerandelen er langt lavere i Århus og Odense.

Tabell 4. Ikke-vestlige innvandrere bosatt i norske og danske byer under 100 000 innbyggere per 1.1.2005 (Norge) og 1.1.2004 (Danmark). Andel av befolkningen og segregasjonsindekser¹				
Norge 1.1.2005				
By	Andel (prosent)	Isolasjonsindeks	D-indeks	Befolkningen (N)
Kristiansand ...	7,9	14,8	33,9	76 100
Fredrikstad	5,8	10,3	36,6	70 400
Tromsø	3,2	6,1	35,2	62 600
Sandnes	6,0	10,9	30,3	57 600
Drammen	14,3	33,0	46,9	57 100
Skien	6,4	16,9	45,3	50 700
Sarpsborg	6,2	12,0	36,5	49 800
Bodø	2,8	6,5	42,0	44 400
Sandefjord	5,2	13,1	42,6	41 300
Larvik	4,8	12,2	46,5	41 100
Ålesund	2,9	6,2	40,4	40 300
Arendal	4,2	9,8	45,9	39 700
Tønsberg	4,3	7,5	29,1	36 500
Porsgrunn	4,6	7,5	33,8	33 400
Haugesund	4,8	10,0	36,7	31 500
Moss	8,7	15,9	37,8	28 000
Gjøvik	5,2	11,3	46,5	27 600
Halden	5,1	10,9	33,1	27 600
Hamar	4,0	7,0	33,8	27 400
Lillehammer ...	3,8	7,2	32,5	25 100
Danmark 1.1.2004				
By ²	Andel (prosent)	Isolasjonsindeks	D-indeks	Befolkningen (N) ³
Esbjerg (J)	6,6	31,3	61,8	71 700
Kolding (J)	6,6	29,7	59,9	54 100
Vejle (J)	7,4	27,9	58,5	53 800
Horsens (J)	6,7	28,9	56,6	52 200
Roskilde (S)	7,6	19,8	47,1	42 900
Holsterbro (J)	4,8	21,3	57,3	37 900
Helsingør (S)	10,3	22,3	44,3	34 800
Køge (S)	7,9	20,7	54,4	34 600
Hørsholm (S)	6,8	28,6	56,6	33 700
Slagelse (S)	10,1	25,4	47,0	31 800
Svendborg (F)	7,3	24,2	56,2	30 900
Herning (J)	7,6	24,2	58,8	30 400
Hillerød (S)	7,4	17,9	42,1	27 600
Holbæk (S)	8,4	25,9	56,8	25 700

¹ I Norge er indeksene beregnet på grunnkrets nivå med et gjennomsnittlig antall personer per krets på 390 for de 20 byene i tabellen. I Danmark er indeksene beregnet over boligområder på gjennomsnittlig 570 personer på landsbasis. Referansegruppen for D-indeks i begge landene er ikke-innvandrere.

² Bokstaven i parentes angir hvor i Danmark byen ligger: J: Jylland, S: Sjælland og F: Fyn.

³ Tallene for befolkningen er her eksklusiv vestlige innvandrere. Det gjør de oppgitte andelene noe for høye.

Kilde: Statistisk sentralbyrås befolkningsstatistikk og Damm, Schultz-Nielsen og Tranæs 2006: appendikstabellene 2.6 og 2.7.

Høyt segregerte byer i Danmark

Vi tar også en titt på de middelstore byene i de to landene. Tabell 4 presenterer blant annet andelen ikke-vestlige innvandrere, D-indeks og I-indeks for norske og danske byer på mellom 100 000 og 25 000 innbyggere.

Byene er ordnet i rekkefølge etter

folketallet. Mens de norske byene er valgt utelukkende etter folketallet, er de danske byene på forhånd plukket ut blant dem med høyest ikke-vestlig innvandrerandel eller høyest etnisk

D-indeks i 2004.

Blant de norske byene i tabellen er andelen ikke-vestlige innvandrere størst i Drammen, Moss, Kristiansand og Skien. Drammen står i en særstilling med en andel ikke-vestlige innvandrere på vel 14 prosent i 2005 (15,1 prosent i 2006). Ellers har både Moss og Kristiansand en høyere andel ikke-vestlige innvandrere enn Stavanger, som på sin side rangerer over Bergen og Trondheim (jf. tabell 3) når det gjelder andelen ikke-vestlige innvandrere. Graden av etnisk segregasjon i disse mellomstore byene ligger på et moderat nivå. Andelen som ville måtte flytte for å jevne ut bosettingsmønsteret ligger her på mellom 29 og 47 prosent (tabell 4).

Sjansen for at ikke-vestlige innvandrere treffer andre ikke-vestlige innvandrere i sine boområder er også gjennomgående beskjeden i de norske mellomstore byene. Utenom Drammen overstiger sjansen for dette aldri 20 prosent i noen av byene.

Blant de danske byene i tabell 4 er andelen ikke-vestlige innvandrere på vel 10 prosent i Helsingør, Slagelse og Ringsted nord og vest på Sjælland. Dette er høyere enn i de norske mellomstore byene, bortsett fra Drammen. På den annen side er det på nivå med andelen ikke-vestlige innvandrere i Århus og Odense. Mest iøynefallende er imidlertid den store forskjellen i bosettingsmønsteret mellom dansker og ikke-vestlige innvandrere i så godt som alle de danske byene i tabell 4. I ni av de 14 danske byene er D-indeksen over 55 prosent, hvilket betyr at over 55 prosent av de ikke-vestlige innvandrerne i disse byene må flytte dersom deres bosettingsmønster skal falle sammen med danskenes.

Med en så sterk tendens til forskjell i bosettingsmønster etter etniske skillelinjer er det ikke uventet at verdiene for isolasjonsindeksen i de mellomstore byene også ligger høyere i Danmark enn i Norge (når vi unntar Drammen i Norge). Sjansen for at ikke-vestlige innvandrere møter andre ikke-vestlige innvandrere i sine boområder, er i de fleste av disse byene mellom 20 og 30 prosent, mot nesten det halve i tilsvarende norske byer.

Drammen i en særstilling utenom Oslo

Den viktigste observasjonen vi kan hente for Norge fra tabell 4, er trolig den spesielle stillingen Drammen står i. Drammen er den eneste norske byen med en andel ikke-vestlige innvandrere som nærmer seg Oslos. Om lag en tredjedel av byens vel 8 000 ikke-vestlige innvandrere er konsentrert i et høyhusområde sørøst for sentrum. Byen har et segregasjonsnivå av samme størrelsesorden som Oslo, både med hensyn til hvordan ikke-vestlige innvandrere er fordelt i forhold til ikke-innvandrere (jf. D-indeks), og med hensyn til ikke-vestlige innvandreres gjennomsnittlige sjans til å møte andre ikke-vestlige innvandrere (I-indeks).

Referanser

Blom, S. (1995): *Innvandrere og bokonsentrasjon i Oslo*. Rapporter 95/32, Statistisk sentralbyrå.

Blom, S. (2001): Økt bokonsentrasjon blant innvandrere i Oslo - er toppen snart nådd? *Samfunnsspeilet* 2, 2001, Statistisk sentralbyrå, s. 69-80.

Blom, S. (2002): *Innvandrerens bosettingsmønster i Oslo*, Sosiale og økonomiske studier 107, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/emner/00/02/sos107/sos107.pdf>

Damm, A. P., M. L. Schultz-Nielsen og T. Tranæs (2006): *En befolkning deler sig op?* Med kommentarer og vurderinger af R. Hvilshøj, H. Sass Larsen og S. Blom, Rockwool Fondens Forskningsenhed, Gyldendal.

Danmarks Statistik (1986): *Statistisk Årbog 1986*, årgang 90, København.

Danmarks Statistik (2004): *Statistisk Årbog 2004*, 108. årgang, København. <http://www.dst.dk/aarbob>.

Danmarks Statistik (2006): *Statistisk Årbog 2006*, 110. årgang, København. <http://www.dst.dk/aarbob>.

Duncan, D. og B. Duncan (1955): A Methodological Analysis of Segregation Indexes, *American Sociological Review*, Vol. 20, s. 210-217.

Forgaard, T. S. (2005): Monitor for sekundærflytting. En deskriptiv analyse om sekundærflyttinger blant flyktninger som ble bosatt i Norge i perioden 1994-2003, Notater 2005/13, Statistisk sentralbyrå.

Høydahl, E. (2006): Monitor for sekundærflytting. En deskriptiv analyse av sekundærflyttinger blant flyktninger bosatt i Norge i perioden 1995-2004, Notater 2006/31, Statistisk sentralbyrå.

Lieberson, S. (1981): «An Asymmetrical Approach to Segregation», i C. Peach, V. Robinson og S. Smith (red.): *Ethnic Segregation in Cities*, Croom Helm, London, s. 61-82.

Massey, D. S. og N. A. Denton (1989): Hypersegregation in U.S. Metropolitan Areas: Black and Hispanic Segregation Along Five Dimensions, *Demography* Vol. 26, No. 3, August.

Pettersen, S.V. (2003): *Bosettingsmønster og segregasjon i storbyregionene. Ikke-vestlige innvandrere og grupper med høy og lav utdanning. Utredninger til Storbymeldingen, del 1*, Notater 2003/33, Statistisk sentralbyrå. http://www.ssb.no/emner/00/02/notat_200333/notat_200333.pdf.

Schultz-Nielsen, M. L. (2006): Indvandreremagnet med forskellig skæbne, *Nyt fra Rockwool Fondens forskningsenhed*, Juni 2006. http://www.rff.dk/fileadmin/dokumenter/Danske_nyhedsbreve/jun2006.pdf.

St.meld.nr.17 (2000-2001): *Asyl- og flyktningpolitikken i Norge*, Kommunal- og regionaldepartementet.

St.meld.nr.31 (2002-2003): *Storbymeldingen, Om utvikling av storbypolitikk*, Kommunal- og regionaldepartementet.

Statistisk sentralbyrå (2005): *Statistisk årbok 2005*, Norges offisielle statistikk D331, 124. årgang, Oslo-Kongsvinger. <http://www.ssb.no/aarbob/tab/tab-056.html>.

Statistisk sentralbyrå (2006): Befolkningsstatistikk. Innvandrerbefolkningen, 1.1.2006 - Hver fjerde Oslo-borger har innvandrerbakgrunn. <http://www.ssb.no/emner/02/01/10/innvbef/>

Østby, Lars (red.) (2004): Innvandrere I Norge - Hvem er de, og hvordan går det med dem? Del I Demografi. Notater 2004/65, Statistisk sentralbyrå. http://www.ssb.no/emner/00/02/notat_200465/notat_200465.pdf.

Vi noterer ellers at segregasjonsnivået, uttrykt ved både D- og I-indeks, later til å være høyere i mange danske byer utenom hovedstaden enn i tilsvarende norske byer. Her må vi likevel minne om at inndelingen i underområder er gjort på forskjellig måte i de to land. Det kan derfor ikke utelukkes at de danske byenes høyere indeksverdier skyldes at et mer sensitivt måleinstrument er benyttet i Danmark. Alternativt står vi overfor reelle forskjeller i den etniske segregasjonen i de to land. Med så vidt store forskjeller i indeksverdiene som tabell 4 og deler av tabell 3 viser, er vi tilbøyelig til å tro at de målte forskjellene viser til reelle forskjeller i segregasjonsnivået. Senere undersøkelser, basert på mer sammenliknbare data, får avgjøre om denne konklusjonen er riktig.

Oppsummering

I artikkelen har vi vist at Danmarks og Norges andel ikke-vestlige innvandrere er omtrent på samme nivå på landsbasis, men at Norges hovedstad har en større andel ikke-vestlige innvandrere enn Danmarks. Danmark har på sin side flere byer enn Norge med en innvandrerandel på nivå med København eller høyere, blant annet de to nest største byene Århus og Odense. I Norge overgås Oslo ikke av noen annen by med hensyn til andelen innvandrere, men Drammen utgjør en god nummer to. Storbyene Århus og Odense har en skarpere etnisk bostedssegregasjon enn København, men også flere middelstore og mindre byer i Danmark er sterkere segregert etter etniske skillelinjer enn København. I Norge er det derimot bare Drammen som har en grad av etnisk bostedssegregasjon som kan måle seg med Oslos. I Oslo synes forskjellen i de ikke-vestlige innvandrernes bosettingsmønster i forhold til majoritetsbefolkningen å ha kulminert rundt årtusenskiftet, selv om byens innvandrerbefolkning fortsetter å øke i antall og andel.

¹ Rockwool Fonden er et allmenntilgjengelig fond i Danmark med uttalt mål å støtte vitenskapelige, humanitære, kunstneriske eller sosiale formål og bidra til forbedring av miljø og samfunnsutvikling. Det har etablert en forskningsenhet med oppgave å drive uavhengig samfunnsforskning. De siste årene har forskningsenheten publisert flere bøker om innvandreres levekår og integrering. For nærmere opplysninger, se <http://www.rff.dk>.

² Formlene for D-indeks og I-indeks (P*) er henholdsvis

$$D = \frac{1}{2} \sum_i^I \left| \frac{x_i}{X} - \frac{y_i}{Y} \right| \quad \text{og} \quad P^* = \sum_i^I \frac{x_i}{X} \cdot \frac{x_i}{t_i} \quad \text{der}$$

I=antall underområder i byen,

x_i =antall personer i befolkningsgruppe X i underområde i ,

y_i =antall personer i befolkningsgruppe Y i underområde i ,

X =antall personer i befolkningsgruppe X i byen,

Y =antall personer i befolkningsgruppe Y i byen, og

t_i =antall personer totalt i underområde i

(jf. Duncan og Duncan 1955 og Lieberman 1981).

³ Andelen som oppgis her og i tabell 1 er av hele Danmarks befolkning (inkludert vestlige innvandrere og vestlige etterkommere) og for 1.1.1986 basert på opplysninger i Damm, Schultz-Nielsen og Tranæs 2006: Figur 1.6 og Danmarks Statistikk 1986: Tabell 24; for 1.1.2004 er de basert på Danmarks Statistikk 2004: Tabellene 44 og 46. Anslagene for Danmark i tabell 2-4 for årene 1986, 1992, 1998 og 2004 er derimot beregnet av befolkningen *eksklusiv vestlige innvandrere*. For å lette sammenlikningen med norske data er referansetidspunktene i Damm med flere (2006) endret fra 31.12. i år n til 1.1. i år $n+1$.